

Victor Almquist.

Svenska fångvårdens chef 1910—1927.

Sistlidne höst har avlösning skett på den högsta ledande posten inom svensk fångvård, i det Överdirektören Victor Almquist efter en 17-årig förvaltning av ifrågasvarande ämbete då överlämnade det i andra händer.

Med den svenska fångvårdens intressen har han varit förbunden redan genom familjetraditionens band. Hans fader, G. F. Almquist, intog under åren 1867—1885 en bemärkt plats såsom chef för den svenska fångvården. Till dennes namn knyter sig särskilt de energiska strävandena för det slutliga genomförandet av den på 1840-talet påbörjade stora svenska fängelsereformen, som väl närmast avsåg det äldre gemensamhetsstraffets utträngande genom cellstraffet, men tillika genom straffanstalternas modernisering samt den höga anda av humanitet, som uppbar densamma genomförande, kom den svenska fångvården att ådraga sig en berättigad uppmärksamhet i främmande länder. Häri låg väl ock en bidragande orsak till att de på amerikanskt initiativ år 1872 tillkomna internationella penitentiärkongresserna visade Sverige den uppmärksamheten att förlägga redan sin andra kongress år 1878 till Stockholm.

Den nu avgångne fångvårdschefen knöts ock ganska kort efter sin i Upsala år 1884 avlagda juris kandidatexamen såsom tjänsteman vid den svenska fångvårds-

styrelsen, och blev år 1897 byråchef inom densamma för att år 1910 tillträda chefsposten.

Redan före denna utnämning hade han såsom sekreterare eller ledamot i skilda kommittéer tagit livlig del i det lagstiftningsarbete, som bl. a. ledt till det svenska straffregistrets upprättande år 1900 samt till 1906 års lagstiftning angående villkorlig dom och villkorlig frigivning. Efter tillträdet av nämnda chefsplats har han såsom ordförande ledt de kommittéarbeten, vilka utmynnat i 1918 års lagstiftning angående omläggning och reformering av den tidigare i svensk strafflagstiftning förefintliga påföljden »förlust av medborgerligt förtroende» och angående utsträckt användning av villkorlig frigivning, i 1918 års nya lag om villkorlig dom, varigenom dennas användningsområde väsentligen utvidgades och i samband därmed övervakningsinstitutet upptogs i den svenska rätten, samt i 1924 års lagstiftning angående utsträckt användning av tvångsuppfostran i fråga om minderåriga förbrytare.

Såsom fängvårdschef mötte honom delvis andra tidsströmningar än de som tidigare hos oss varit härskande. För genomförandet av uppfostringstanken i vidsträcktaste mening — den stora enhetliga grundvalen för såväl de äldre som de nyare reformsträvandena på fängvårdens område — ansågs den äldre tidens universalmedel, cellstraffet, icke längre lika väl skickat som tillförne. Progressivsystemets grundtankar började på allvar komma till heders. Almquist intog redan från början av sin ämbets tid en förstående ställning till sistnämnda strävanden och satte såsom sitt mål att på ett efter svenska förhållanden lämpat sätt samt med undvikande av stelheten och schablonmässigheten hos de anglosachsiska förebilderna omplantera dem på svensk mark. Frukten därav blev genomförandet av 1916 års lag angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff samt därtill sig senare anslutande ändringar. Här är icke platsen att i detalj redogöra för nämnda reform. En genomsnittlig avsevärd förkortning

av celltiderna; individualisering med hänsyn till fångens person såväl vid cellstraffets användning som i straffbehandlingen i övrigt; införande av ett individuellt avpassat system för beredande av ökade lättnader och förmåner i straffbehandlingen i mån av gott uppförande hos fången; särhållande av fångar, som undergå olika arter av frihetsstraff samt av yngre fångar från äldre; genomförande av grundsatsen att gemensamhetsfånge under vilotid skall hållas isolerad från andra fångar; gruppindelning av gemensamhetsfångarna för att så vitt möjligt förekomma skadlig påverkan dem emellan — gemensamhetsstraffets svåraste crux; anordnandet av arbeten utom straffanstalten samt inrättande av jordbrukskolonier för fångar såsom lämplig förberedelse för frihetens återförvärvande i de därför särskilt lämpade fallen — kunna angivas såsom huvuddragen i denna reform. Nya straffanstalter ha ock upprättats för de nya grundsatsernas genomförande.

Redan kort efter sitt ämbetstillträde tog Almquist även initiativ till inrättande av särskilda sinnessjukavdelningar vid straffanstalterna för vården av sinnessjuka fångar. Ett flertal sådana ha i anledning därav tillkommit, och därmed ett inom den svenska fångvården länge känt behov tillgodesetts. På grund av den stora bristen på hospitalsplatser å de allmänna sinnessjukanstalterna tjänstgöra de f. n. i stor utsträckning även såsom upptagningsanstalter för straffria förklarade otillräkneliga. År 1923 genomfördes vidare en inskränkning i användandet av prygelstraff såsom disciplinmedel för manliga fångar, i det sådan bestraffning ej längre kan komma till användning för rymning, och för förseelse, som äger samband med rymning, allenast efter fångvårdsstyrelsens beslut.

I internationellt hänseende har Almquist på ett för Sverige hedrande sätt upprätthållit den svenska fångvårdens traditioner. Han var svenska statens delegerad på den stora internationella penitentiär-kongressen i Washington 1910 och, då dessa kongresser efter ett långt avbrott

till följd av världskriget ånyo återupptogs, jämväl å kongressen i London 1925. Han är och svensk delegerad i den mellem dessa kongresser arbetande Commission internationale pénitentiaire. Tack vare sina grundliga insikter samt en redan i barndomshemmet förvärvat, hos svenska ämbetsmän rätt så sällsynt, betydande färdighet i de främmande kulturspråkens behandling i tal och skrift, har detta representantskap för Sverige ägt ett betydande värde. I bilagor till dessa kongressers förhandlingar har han hållit utlandet au jour med utvecklingen inom det svenska fängelseväsendet. Mycket uppmärksammad var ock den rapport angående avskaffandet av dödsstraffets användning i Sverige, Norge, Danmark och Holland, som han i samarbete med representanter för sistnämnda länder framlade inför Londonkongressen — ett vägande inlägg till förmån för dödsstraffets avskaffande, som icke kunde undgå att göra ett djupt intryck på de där församlade fångvårdsmännen, icke minst på de i detta hänseende särdeles konservativa engelsmännen.

Vid flera tillfällen under denna kongress tillföll honom ock förtroendet att föra de från alla länder församlade kongressdeltagarnas talan. Vid ett av dessa tillfällen fälde han några klassiskt formade ord om en fångvårdsmans tjänaregärning och de ideal, som böra utgöra målet för en sådans önsknings och strävanden. Han tecknade däri konturerna av »un monde où les différences entre les classes des hommes vont disparaître, un monde où l'on condamne et punit parce qu'il le faudra toujours, je le crains, mais où régné l'amour du prochain, qui est autre chose encore que la clémence, où l'on se souvient qu'il faut bien, pour corriger, pour réformer des hommes, de la discipline, qui demande de l'obéissance, mais qu'il faut, en même temps, de la sympathie qui comprend tant par le coeur que par l'intelligence et qui, par là, sait relever et aider le semblable«.

Må dessa ord, som med samma tyngd hävda det

varma och levande intresset för människan i alla hennes uppenbarelseformer, vilket är den sanna humanitetens väsen, men ock förmågan av allvarlig stränghet i de fall, då vederbörandes eget och samhällets intressen så fordra — de båda fasta grundvalarna för all sann fostraregärning — även för framtiden bliva den svenska fångvårdens ledstjärna; och må den som hittills på denna väg gå i tåten bland nationerna!

Med denna önskan hedrar man säkerligen även i hans egna ögon bäst hans nu avslutade gärning i svensk stats-tjänst.

N. S-g.

